

VICTOR & ROLF

KENZO

MARC JACOBS

CHARLES ANASTASE

ŠIUOLAIKINIŲ FORMŲ IR STILIŲ ĮVAIROVĖ – TAI NERIBOTA LAISVĖ RINKTIS. O SVARBIAUSIU PASIRINKIMO KRITERIJUMI LAIKYTINAS NE DAIKTO AKTUALUMAS AR ŠIUOLAIKIŠKUMAS IR NETGI NE STILIAUS GRYNUMAS AR NUOSEKLUMAS, O TIK ASMENINIO ĮVAIZDŽIO HARMONIJĄ.

Menas suvokti modą

„Kas šiandien madinga?“ – nuo pat Romos imperijos laikų šis klausimas neduoda žmonėms ramybės. Ar sugebėtume pateikti atsakymą į minėtą klausimą šiandien?

Konstantinas Bogomolovas, įvaizdžio dizaineris ir mados analitikas

MADINGOS FORMOS

Prieš penkiasdešimt metų atsakymą į šį klausimą buvo galima rasti tik atsižvelgus į griežtai pateiktas mados tendencijas ar primygtines rekomendacijas, kuriose buvo nurodytas sijono ilgis, du ar trys madingi siluetai, audinio spalva ir faktūra, batų kulno aukštis, šukuosenos forma ir lūpų dažų spalva. To meto madoje buvo apibrėžtos ir konkrečiai išvardytos mados formos. Forma – tai pirmasis, žemiausias mados įvertinimo lygis, kuris iki aštuntojo dešimtmečio pasaulyje buvo bene vienintelis.

Šeštasis ir septyntasis dešimtmečiai – tai dvidešimtojo amžiaus mados suklestėjimo laikotarpis, tačiau iš tikrųjų tai metas, kai buvo išaukštintas tik vienas mados lygmuo – forma! Dvidešimtojo amžiaus vidurio modeliuotojai priversdavo beveik kiekvieną žmogų vaikytis mados tendencijų, kurios tuo metu buvo pačios šiuolaikiškiausios. Pačiais svarbiausiais mados broožai anuomet laikyta naujovė ir įvairovė. Tai puikiai atsispindėjo garsioje Jeano Cocteau frazėje: „Madai galima atleisti viską, nes ji miršta jauna!“ Madingas kirpimas, madingas ilgis, madinga spalva... Nori atrodyti šiuolaikiškai – laikykis taisyklių. Kiti vertinimo kriterijai paprasčiausiai neegzistavo, o puikiausias komplimentas kalbant apie išorę skambėjo taip: „Jūs turite puikų siuvėją! Jūs lankotės pas geriausią kirpėją!“ Tuo metu geras kirpėjas buvo tas, kuris greitai perimdavo paskutines Paryžiaus mados tendencijas ir eksperimentuodamas su savo klientais sparčiai išmokdavo jas įgyvendinti. Jam nereikėdavo rūpintis, ar šukuosena tiks prie naujos klientės suknelės. Neabejotinai tiks! (Jeigu, žinoma, ji jau spėjo užsisakyti naują suknelę pas tinkamą siuvėją.) Geru siuvėju laikytas tas, kuris rėmėsi naujausia informacija apie madingiausius Paryžiaus kirpimus. Juk tikriausi mados diktatoriai tuomet buvo keletas Paryžiaus dizainerių – Christianas Dioras, Coco Chanel, Cristobalis

Balenciaga, o tūkstančiai nežinomų viso pasaulio siuvėjų tik pritaikydavo savo klientams Paryžiaus aukštosios mados standartus. Neatsitiktinai madų žurnalų turinį sudarydavo drabužių modelių eskizai ir iškarpų brėžiniai, o knygos, pavyzdžiui, „50 naujų suknelių modelių“, vos tapusios bestseleriais, po metų keliaudavo į makulatūrą.

Šis laikmetis dažnai vadinamas mados Aukso amžiumi. Dar niekada dizaineriai nebuvo tokie garsūs, klientai – tokie paklusnūs, o mada – tokia aiški ir suprantama. Norint išmanyti madą, tereikėjo vieno: laiku sužinoti paskutines Paryžiaus naujienas apie madingiausią kirpimą, ilgį ar spalvą... Tačiau net ir vadinamasis Aukso amžius turėjo savų minusų. Galima atsiversti senus šeimos albumus ir pažvelgti į žmonių grupės nuotrauką, kurioje nufotografuota, tarkime, 1965 metų pedagoginės mokyklos laida. Merginos su gėlėmis ir diplomais stovi prie pagrindinių mokyklos durų. Visos su krimplo suknelėmis, kurių ilgis – 10 cm virš kelių. Visos lakuotais batais, kurių kulnas storas ir siekia 5 cm aukštį, o priekis vienodas. Visų šukuosenos – „Babe-

formos – ne tik gražūs žurnalų paveikslėliai, mat už pastarųjų slypėdavo griežtas nurodymas paklusti. Nurodymus vykdyti privalėjo visi. Alternatyvos nebuvo!

Kokios mados formos aktualios šiandien, XXI amžiuje? Pats tinkamiausias atsakymas – visos! Kad tuo įsitikintume, pagalvokime, pavyzdžiui, apie sijono ilgį, kuris visuomet buvo moterų mados barometras. Ar nemadingas radikalusis mini? Žinoma, juk be jo neįsivaizduojamas disko stilius. O kaip vertinsime ilgį iki kelių? Tai juk klasika, – pasakys daugelis, – ji buvo, yra ir bus. Midi ilgis? Tiesiog būtinas! Tai romantiškojo silueto idealas. O maksis? Taip! Įrašykime į šį sąrašą dar 5 ar 6 tarpinius variantus, kuriuos praleidome skubėdami, ir padarykime išvadą: madingi įvairiausių ilgių sijonai. Galima pasakyti ir kitaip: vieną ar kitą sezoną madingą drabužio ilgį moteris nustato ne vartydama žurnalus, o eksperimentuodama prieš veidrodį.

Žinoma, šiandieninė demokratija atsirado ne iš karto – tai viso XX amžiaus madingų formų kaitos rezultatas. Pavyzdžiui, trečiajame dešimtmetyje karaliavo drabužiai, kurių ilgis – iki kelių. Taip būdavo siuvami ne tik kostiumai ir paltai, bet ir vakarinės bei vestuvinės suknelės. Ketvirtajame dešimtmetyje tai jau ėmė atrodyti senamadiška, todėl atsirado midi ilgis, septintajame suklestėjo mini, o aštuntajame vėl sugrįžo midi, vadinamojo „retro“, ilgio drabužiai.

Ratas užsidarė ir naujo ilgio sukurti neįmanoma. Dešimtojo dešimtmečio viduryje suvokėme, jog madingi visi ilgiai, visi siluetai ir įvairios šukuosenos, nors visa tai ir nėra nauja, visa kažkada buvo. Žengdami per amžių slenksčių mes prisiminėme visas formas, kurias žmonija sukūrė per paskutiniuosius 100 metų. Jos grįžo ir suteikė laisvę rinktis, o griežtų nurodymų ar pamokymų nebeliko.

Prieš penkiasdešimt metų atsakymą į klausimą, kas madinga, buvo galima rasti tik atsižvelgus į griežtai pateiktas mados tendencijas ar primygtines rekomendacijas, kuriose buvo nurodytas sijono ilgis, du ar trys madingi siluetai, audinio spalva ir faktūra, batų kulno aukštis, šukuosenos forma ir lūpų dažų spalva. To meto madoje buvo apibrėžtos ir konkrečiai išvardytos mados formos.

tė“, ant lūpų – šviesūs perlamutriniai dažai, ant viršutinių vokų – platus juodas brūkšnys. Iš viso būrio merginų tik penkioms tai tinka. Už ką „baudžiamos“ likusios penkiolika? Joms tikrai nepasisekė, kadangi 1965 metų mados tendencijos nesutapo su tuo, kas būtų tikę joms. Madingų linijų diktatūra, kaip ir bet kuri kita, diskriminuodavo žmogų, kartu skleidama lygybės iliuziją. Taigi madingos

CORBIS, STARDUSTASHIONIR SCANPIX ARCHYVŲ NUOJOTR.

ANTRASIS
DEŠIMTMETIS

TREČIASIS
DEŠIMTMETIS

KETVIRTASIS
DEŠIMTMETIS

PENKTASIS
DEŠIMTMETIS

SEŠTASIS
DEŠIMTMETIS

SEPTINTASIS
DEŠIMTMETIS

AŠTUNTASIS
DEŠIMTMETIS

MADINGAS STILIUS

Atsivertę aštuntojo dešimtmečio žurnalą „Burda Moden“, pirmajame puslapyje būtinai rasime ponios Aenne Burda kreipimąsi: „Mielosios moterys! Ieškokamos iškarpų šiame žurnale, pirmiausia jūs turite surasti savitą stilių. Šiandien madingi tokie stiliai: ...“ Toliau buvo vardijami patys aktualiausi sezono stiliai, pavyzdžiui, elegantiška klasika, romantiškasis stilius, folkloras ir retro. (Kartais į sąrašą būdavo įtraukiamas stilius *fantasy*, kuriam priklausė visa, ko neapibrėždavo išvardyti keturi stiliai). Kiekvienas stilius buvo konkrečių formų visuma. Pavyzdžiui, elegantiškasis stilius – tai angliško kirpimo švarkas, tiesus sijonas, tvidas, laivelio formos batai ir „pažo“ kirpimas, o romantiškasis – šifono suknelė, raukiniai, nėriniai, basutės ir garbanoti plaukai iki pečių.

Tačiau svarbiausia buvo tai, kad dabar moteris galėjo rinktis nors ir iš 4 variantų. Taigi stilius tapo antruoju, aukštesniu žmonių ryšio su mada lygiu.

Vis dėlto žvelgti į madą iš stiliaus pozicijų žmonės išmokė ne žurnalai, ne siuvėjai ir netgi ne stilistai. Mes turėtume būti dėkingi įvairioms jaunimo subkultūroms, kurios atsirado pokario Europoje ir Amerikoje, o septintojo dešimtmečio pabaigoje įgijo didelę jėgą. Stiliaus „Teddy Boy“ atstovai, baikeriai, bitnikai, stileivos, hipiai ieškojo naujų alternatyvų neturinčioje madoje ir išsikovojo teisę į individualumą. Jų deka šeštajame ir septintajame dešimtmėčiuose greta oficialiosios mados atsirado gatvės mada, arba „antimada“, kaip ją niekinamai vadino spauda.

Apskritai patys gatvės stiliaus atstovai savo aprangos stiliaus mada nevadino. Nutrinti džinsai, ilgi plaukai ar odinė striukė buvo greičiau revoliuciniai simboliai, protesto prieš gyvenimo standartus, miesčioniškumą ir buržuazinį tėvų gyvenimo būdą ženklai. Tuomet atsirado galimybė rinktis stilių, vadinasi, reikėjo pasirinkti vieną iš dviejų barikados pusių.

Mados pramonė greitai išnaudojo šią situaciją savo tikslams ir sąvoką „stilius“ pavertė pagrindine aštuntojo dešimtmečio mados kategorija. Dideliais tiražais leidžiamas siuvimo knygas su iškarpomis ir modeliais pakeitė leidiniai, demonstravę madingus stilius. (Tikriausiai ir A. Burda sugebėjo paversti savo žurnalą sėkmingu finansiniu projektu būtent todėl, kad kalbėjo su skaitytojoms

stiliaus kalba.) Anksčiau pagrindiniai mados produktų gamintojai buvo individualaus siuvimo ateljė, o dabar jais tapo drabužių firmos. Be to, Paryžiaus modeliuotojai mieliau ėmė vadintis stilistais, ne siuvėjais (pranc. *couturier*).

Šiuo metu tinkamiausias komplimentas turėjo skambėti kitaip: „Jūs esate stilingas!“ Skoninga apranga – tai mokėjimas suderinti daiktus išlaikant stilių. Svarbiausias gero stiliaus kriterijais buvo laikomas grynumas ir užbaigtumas. Derėjo prisiminti, kad rankinė su ilgu diržu tinka prie kelnių, tačiau joku būdu ne prie angliško kostiumo, džinsus reikia dėvėti ne su švarku, o tik su striuke, ir visai neleistina apsivilkus romantišką suknelę apsiūti sportinius batelius. Eklektika (stilių painiojimas) buvo nepriimtina ir laikyta ne-

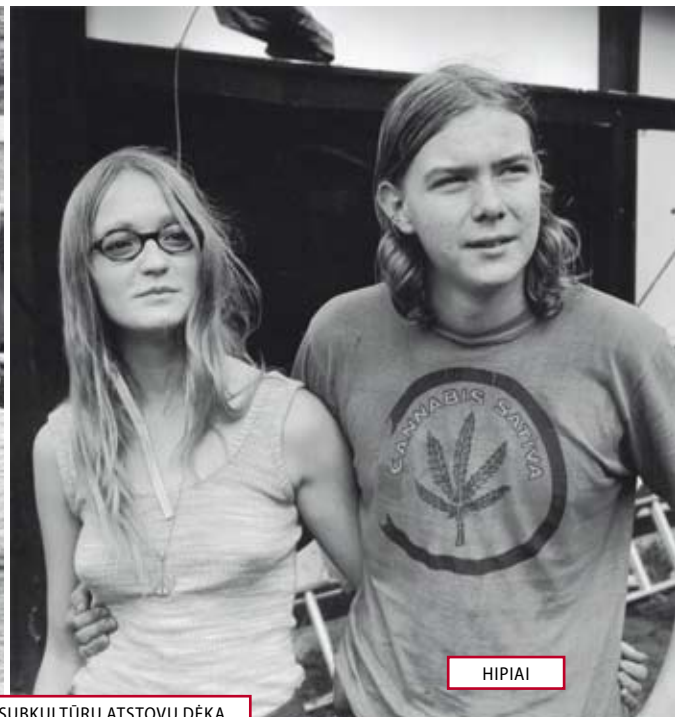
skoningumo viršūne. Anksčiau reikėjo vaisyti madingų formų, o dabar tapo privalu sekėti madingų stilių kaitą. Du ar trys sezonai – ir jau liaudiškas stilius nemandingas, jį keičia orientalistinis, safarį lenkia militaristinis, o disko stilių – sportinis. Aštuntuoju ir devintuoju dešimtmečiais stiliai įžengia į madą ir keičiasi lygiai taip, kaip anksčiau sijonų ilgis ir batų kulno aukštis.

Taigi šiandien madingi įvairūs stiliai. Jie pasidavė toms pačioms tendencijoms, kaip ir madingos formos. Mes prikėlėme visus stilius, kurie kada nors egzistavo: minimalistinį ir puošnųjį, liaudiškąjį ir afrikietiškąjį, hipių ir reivą, taip pat ir įvairius retro stilius nuo XIX amžiaus iki devintojo dešimtmečio. Aš suskaičiavau per šimtą stilių ir motyvų, aptinkamų šiandieninėje madoje.

Kai kurie būna komerciškai sėkmingi viena ar kita sezona, kiti trumpam lieka šešėlyje, tačiau visi jie gyvi ir aktualūs šiandien. Svarbiausia – pracityje liko aštuntojo dešimtmečio suvokimas apie stiliaus grynumą ir nuoseklumą. Dabar galima maišyti viską, egzistuoja tūkstančiai variantų, o tikslų receptų nėra.

Kova už alternatyvią madą, kurią pradėjo hipiai prieš 40 metų, baigėsi. Užot pateikus griežtus nurodymus, kiekvieną sezoną leidžiama viskas ir taip suteikiama teisė į individualumą. Tačiau iškovojo laisvę, mes visa tai pavadino chaosu ir kartais jaučiamės pasimetę, kai susiduriame su pasirinkimo problema, kadangi diapazonas yra be galo platus.

Gatvės stiliaus atstovai savo aprangos stiliaus mada nevadino. Nutrinti džinsai, ilgi plaukai ar odinė striukė buvo greičiau revoliuciniai simboliai, protesto prieš gyvenimo standartus, miesčioniškumą ir buržuazinį tėvų gyvenimo būdą ženklai.

JAUNIMO SUBKULTŪRŲ ATSTOVŲ DĖKA GRETA OFICIALIOSIOS MADOS ATŠIRADO GATVĖS MADA

MADINGAS ĮVAIZDIS

Dešimtajame dešimtmetyje priėjome prie aukščiausio mados lygmens. Svarbiausia mados kategorija tapo sąvoka „įvaizdis“. Šį žodį pasiskolinome iš teatro ir literatūros (angl. *image* – vaizdas, atvaizdas, vaizdinys; paveikslas, figūra; personažas) ir pavertėme pačiu populiariausiu šių dienų mados terminu. „Stilingas įvaizdis!“ – tokius komplimentus sakome šiandien, tačiau tai ne vien tik madingas žodžių derinys. Įvaizdis, skirtingai nei stilius, visada nepakartojamas. Tai ne tik apranga, šukuosena ir makiažas, tai ir pats žmogus – jo išorė, eisena, balsas, elgesys, socialinė padėtis ir požiūris į gyvenimą. O kaip pasikeitė madų žurnalų iliustracijos! Praeityje liko statiškos nuotraukų serijos su pavadinimais „Madingi rudens sezono kostiumai“ ir pan. Vietoje jų – fotosesijos ir sužetinės „mados istorijos“ (angl. „fashion stories“), labiau primenančios psichologinius portretus nei madingų drabužių fotografijų serijas.

Daug sunkiau suvokti šiuolaikinę madą nei XX a. vidurio tendencijas. Dabar reikia valdyti visus tris mados lygmenis: orientuotis įvaizdžio subtilybėse, kartu sekti madingų formų ir aktualių stilių kaitą. Kvaila ignoruoti komercinę madą, tačiau tapti jos vergu – daug kvailiau. Žinoma, kai kurios formos ir stiliai gali tapti aktualūs ši ar kitą sezoną. Daugelyje moteriškų žurnalų mes galime rasti patarimų: „Jei turi mini sijoną – išmesk jį! Ši sezoną pats madingiausias midi ilgis!“ Tačiau tokių teiginių nereikia suvokti kaip taisyklių, labiau derėtų juos priimti tik kaip komercinius pasiūlymus. Juk šiuolaikinių formų ir stilių įvairovė – tai neribota laisvė rinktis. O svarbiausiu pasirinkimo kriterijumi laikytinas ne daikto aktualumas ar šiuolaikiškumas ir netgi ne stiliaus grynumas ar nuoseklumas, o tik asmeninio įvaizdžio harmonija.

Atsakydami į amžiną klausimą, kas šiandien madinga, mes tariame: madinga individualybė. Madinga tai, kas Tau tinka, nes madingas esi Tu pats.

